

Uzlaşmış Kavramlar Çalışması (Rev. 4– 23.09.2013)

Bu çalışma bir varsayıma dayanıyor: Düşüncelerin ifade edilebilmesi ve kastedildiği biçimde anlaşılabilmesi için kullanılan sözcükler –özellikle de soyut kavramları ifade edenler- üzerinde genel bir uzlaşma olmadığı gibi, bu bir sorun olarak da algılanmamaktadır. Karşılıklı yazışma ve/ya söyleşmeler sırasında bu uzlaşmazlık farkedildiğinde, taraflar kendi tanımlarını ileri sürmekte ve doğru (ve ortak) tanımın bu olması gerektiğini savunmaktadırlar.

Çalışma bu amaçla bir deneme amacını taşıyor. Üzerinde uzlaşma bulunmadığı tahmin edilen kimi kavramlar için editör tarafından bir öneride bulunulup, sonrasında zenginleştirici katkılara açılması öngörülmüş. Buradaki “zenginleştirme” terimi ile kastedilen, önerinin esasının korunup, esasa yönelik olmayan “süsleme”lerin yapılması olmayıp, esasa yönelik katkılara da açık olduğudur.

Açıklanmak istenilen kavramlar için aşağıdaki sabit desen (format) öngörülmüş olup, o da katkılarla değişebilir. Çalışmanın en azından bu konudaki farkındalığı uyarması beklenti.

Editör

16 Ağustos 2013

Kavram : Demokrasi

Etimolojik Kökleri

- Türkçe’de (eski) : Demokrasi
- Türkçe’de (yeni) : Demokrasi
- Yabancı Dilde¹ : Democracy (Eng), La Démocratie (Fr), democratia ~ dēmos (halk) + kratos (iktidar) (Gr)

Kavrama Yüklenen Anlam(lar)

Teorik Olarak² : Demokrasinin tanımı tartışması günümüzde hâlâ devam eden bir tartışmadır. Bunun sebepleri: ülkelerdeki bazı kurumların görüşlerini haklı çıkartmak adına demokrasi tanımını kullanmaları, demokratik olmayan devletlerin kendilerini demokratik olarak tanıtmaya çabaları ve aslında genel bir kavram olan demokrasinin tek başına kullanılması ([Anayasal demokrasi](#), [sosyal demokrasi](#), [liberal demokrasi](#) vb.) gibi sebepler gösterilebilir. Demokrasiye farklı atıflar:

- Çoğunluğun yönetimi^[6]
- Azınlık haklarını güvenceye alan yönetim;
- Fakirin yönetimi;
- Sosyal eşitsizliği yok etmeye çabalayan yönetim;
- Fırsat eşitliği sağlamaya çalışan yönetim;
- Kamu hizmetinde bulunmak için halkın desteğine dayanan yönetim.

Uygulamada : Türk toplumunda demokrasinin hemen her derinlikteki tanımını benimsemiş kişi ve kesim bulunsa da halkın genelde yüklediği anlam “seçim” ya da “sandık”tır. *Çoğunluğa* (majoritarian) ya da *çoğulculuğa* (pluralist) dayalı iktidar kavramları arasındaki çeşitli gri tonlardan çoklukla benimsenen *çoğunlukçu* yaklaşımdır.

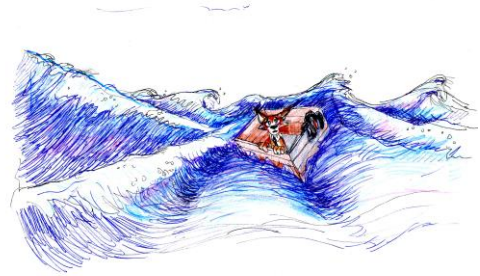
İlginç olan taraf, bu iki uç tanımı benimseyenlerin önemli bir bölümü, halkı ilgilendiren kararların nasıl alınacağı konusunda –neredeyse- fikir birliği içindedirler ve bu işlevin, sandıktan (seçimden) galip çıkanların hakkı olduğunda [birleşmektedirler](#).

Demokrasi kavramına uygulamada çoklukla yüklenen bir diğer anlam ise “dilediğini yapmak”tır. Özgürlük sınırları arasında bir karşılıklı dengeleme olması gerektiği konusunda toplumsal bir uzlaşmadan söz edilebilir değildir.

Önerilen Kavramsal Açıklama (tartışma için) : Her kalıba bu kadar kolayca sokulabilen bir kavramın bu kargaşadan kurtarılıp, çeşitli akademik derinlikteki tanımlarının ötesinde, herkesin yaşamlarında bir işlevsel araç olarak kullanabilmesine yarayabilecek bir tanımının yapılması gerekir. Kültürümüzde tanımlar genellikle “özellik sayarak” yapılır. Buna göre örneğin şöyle tanımlara sıkça rastlanır:

¹ Partridge, E., ORIGINS, A Short Etymological Dictionary of Modern English, Greenwich House, New York

² <http://tr.wikipedia.org/wiki/Demokrasi> adresinden alıntılanmıştır.

Demokrasi:

- herkesin eşit muamele gördüğü,
- seçilenlerin geçici bir süre için seçenleri temsil ettiği,
- seçimler yoluyla seçilenlerin değişebildiği,
- çoğunluğun oylarıyla seçim yapılan ama azınlıkların da haklarının gözetildiği,
- ifade özgürlüğüne dayanan,
- basının özgür olduğu,
- ve benzer "özellikler"...

Çoğu kaynakta "demokrasi bir yönetim biçimidir" biçimde bir tanım var.

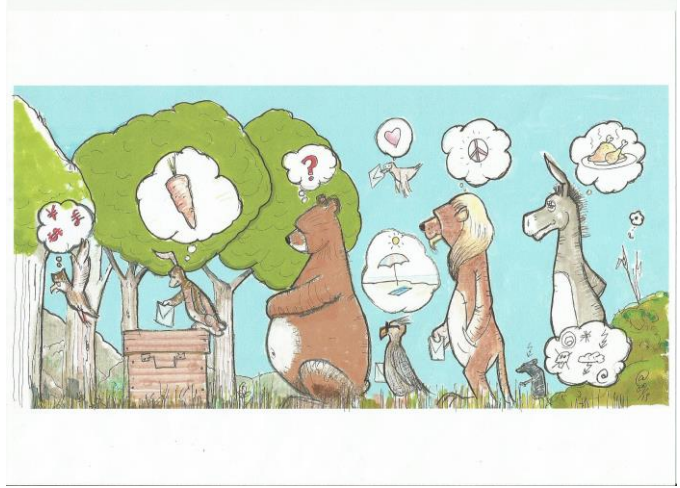
İyi de demokrasi "niçin" dir?

Yukarıdaki ifadeler amaç açısından bir anlam ifade etmiyor; çünkü, bir yönetim

sisteminin demokratik olup olmadığında bir anlaşmazlık ortaya çıktığında başvurulabilecek hakem niteliğindeki bir "ayırıcı özellik" belirtmiyor.

Buna göre cevaplanması gereken soru şudur: "Demokrasi, hangi başat ayırıcı özelliği yoluyla, diğer yönetim biçimlerinden farklıdır?"

Tüm rejimler sorun çözmek içindir; Demokrasi ise sorunları halkın çözmesidir..

Demokrasi, -geçmişte yaşamış, halen yaşayan ve henüz doğmamış olan-bireylerin, onlardan oluşan kurumların ve de bunlardan oluşan toplumların, sorunlarını örgütlenme, dayanışma, ortak akıl üretme gibi sorun çözme araçları kullanarak -ve gerekirse yenilerini icat ederek- çözebilme yoluyla kendi kendilerini yönetebilmenin bir yoludur.

Başka yollar da var mı?

Birey, kurum ve toplumlar yaşamları boyunca karşılaşacakları sorunlarını çözmek için kuşkusuz başka yollar da seçebilirler. Bilge ve yetkin olduğundan emin oldukları otoriter bir başa biat ederek yaşamış ve halen yaşayan nice toplumlar olduğu gibi, bir aile ya da bir sınıf tarafından yönetilenler de olagelmıştır.

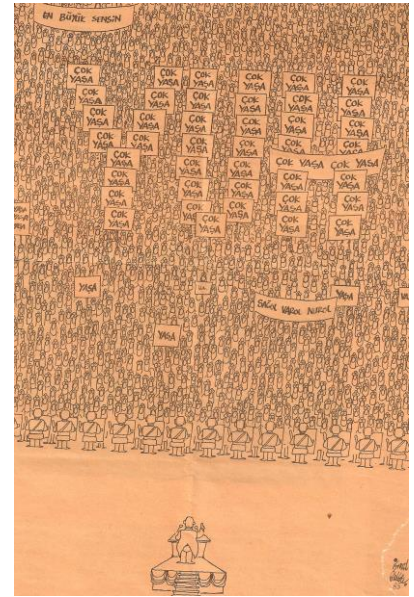
O halde, örgütlenme, dayanışma, ortak akıl üretme gibi yollarla kendi bireysel, kurumsal ve toplumsal sorunlarını çözümlenerek yaşam sürdürme, net bir ayırıcı özelliğidir.

Peki "çözüm üretmek" yeter mi?

Örgütlenme, dayanışma, ortak akıl üretme yollarıyla çözüm üretmenin tek başına yeterli olamayacağı bellidir. Çözümlerin gerektirebileceği kuralların (yasa, tüzük vd) konulması, bunlara uyulup uyulmadığının denetlenmesi, uygulanmaları için yaptırımlar uygulanması ve anlaşmazlıklar halinde adil çözümler bulunması da "kendi kendini yönetme" sürecinin vazgeçilmez parçalarıdır. Halk bunları bizzat yapabileceği gibi (doğrudan demokrasi), seçebileceği temsilciler yoluyla da yapabilir (temsili demokrasi). Bu ikinci durumda seçeceği temsilcilerinin, demokrasinin burada açıklanan tanımına niteliksel açıdan uygun olmaları şarttır.

Net olarak görüleceği gibi demokrasinin itici gücü, halkın³ sorun çözme eylemleridir. Neyin nasıl yapılacağına, yapılmadığında

hangi yaptırımlar uygulanacağına, anlaşmazlıkların nasıl çözüleceğine bütünüyle halk karar verecektir.

³ Halk deyimiyle, yukarı ki bölümlerde de değinilen, geçmişte yaşamış, halen yaşayan ve henüz doğmamış bireyler kastedilmektedir. Halk, aynı zamanda kurumları ve toplumu da oluşturur.

Her düzeydeki idare ve onların memurları, halkın tercihlerini değiştirmeden onları uygulamak durumundadırlar.

Ancak bir olmazsa olmaz var..

Dikkat edilirse sistemin işleyişi bütünüyle halkın Sorun Çözme Kabiliyeti' ne bağlıdır. Bu kabiliyette:

- herhangi bir nedenle düşüklük var ise veya
- halk, *katılım yoluyla sorun çözme* yerine *sorun ihale etme* gibi bir alışkanlık edinmişse veya
- kendisinin halktan daha doğru-iyi-güzel⁴ düşündüğüne inanan kişiler, halkın Sorun Çözme Kabiliyeti' in (ortalamasının) düşüklüğünden yararlanarak:
 - o bu devredilmemesi gereken yetkiyi devralmışlar veya
 - o el koymuşlar (askeri darbeler) veya
 - o *çoğulculuk* yerine *çoğunluk ve seçimden seçime sandık* yöntemini uygulamışlar ise

bu durumda demokrasi, kendini onaran bir sistem içine oturtulamadığı için sürekli olarak sorun üreten bir “*yanlış üreteci*” haline dönüşür. Sorun Çözme Kabiliyeti düşük insanlardan oluşan bir toplum demokrasi içinde yaşayamaz; demokrasi onlar için bir sorun kaynağı olur.

Yapılması gereken demokrasiden vazgeçmek değil, demokrasi ortamı denilebilecek Sorun Çözme Kabiliyeti düşüklüğünü kabul edip geliştirmeye çalışmaktan ibarettir. Verimli bir başlangıç noktası ise *sorgulanamazlık* (ezber) kültürü yerine *sorgulanabilirliği* yerleştirmek olabilir.

Demokrasi, bir halkın kendi kendini yönetmek amacıyla sorunlarını çözmesi; bunun için *karar alması, uygulaması ve/ya hizmet görevlilerine uygulattırması ve onları denetlemesine* verilen addır. Bütün bu işlevleri, eğer egemenlik kendisine (halka) aitse cumhuriyet rejimi uyarınca; bir aileye, sınıfa, soya aitse oligarşi rejimi uyarınca; bir kral/kraliçeye, padişaha, kişiye aitse monarşi rejimi uyarınca, [egemenliğin sahibi](#) olana sorumlu olarak yürütür.

Cumhuriyet içinde demokrasi, halkın, halk tarafından, halk için yönetilmesi (sorunlarının çözülmesi) rejimidir.

⁴ Doğru-Yanlışlar'ın akıl boyutunu oluşturdukları ve gerçekleştirme aracının bilim olduğu; İyi-Kötüler'in ahlâk boyutunu oluşturduğu ve çeşitli inanç sistemlerince (ateizm de dahil) yaşama geçirildiği; Güzel-Çirkenler'in ise estetik boyutunu oluşturduğu ve sanat yoluyla artiküle edildiği varsayılmıştır. [Bkz. Grafik gösterim.](#)

Demokrasi Kavramına Katkılar

[1. Ali Sefunç Katkısı](#)

[2. Şükran Demiralp Katkısı](#)

1- Demokrasi Kavramına Ali Sefunç Katkısı:

“Demokrasi bir halkın kendi kendini yönetmek amacıyla sorunlarını çözmesi, bunun için karar alması, uygulanması ve/ya hizmet görevlilerine uygulatması ve onları denetlemesine verilen addır... Bütün bu işlevleri, eğer egemenlik halka aitse cumhuriyet rejimi uyarınca; bir aileye, sınıfa, soya aitse oligarşi rejimi uyarınca, bir hükümdara aitse monarşi rejimi uyarınca, egemenlik sahibi olana sorumlu olarak yürütür...”

Cumhuriyet içinde demokrasi, halkın, halk tarafından, halk için yönetilmesi, sorunların bu yolla çözülmesi rejimidir...”

Yukarıda yer alan demokrasi tanımından yola çıkarak bir değerlendirme yaptığımda, demokrasiye dair şunları söyleyebilirim:

İlk aklıma gelen, fizik deneylerinin normal şartlar altında (NŞA) yapıldığında bir değer taşıdığı oldu... Bu örneğe dayalı şunu söyleyebilirim ki, demokrasiyi var edecek, geliştirecek şartların neler olduğunun tanımlanması son derece önemli...

Demokrasiden bahsederken aslında varılmış bir noktadan değil, bu yolda alınan yoldan bahsedebiliriz ki, bu da demokrasi derecelendirmesinin gerekliliğini ortaya koyuyor... Demokratik ülke diyorsak, ne ölçüde demokratik? Ne kadar yol alınmış, hangi düzeye varılmış? Halkın yetki verdiği siyasi kurumların ve siyasetçilerin demokratlığından ne kadar eminiz? Onlar, Demokrasi Ehliyeti' ne sahipler mi? Ehliyetsiz kişilerle demokrasi uygulaması mümkün mü?

Halkın yetki verdiği kişiler genellikle siyasi parti üyesi politikacılar olduğuna göre, seçime giren partilerin demokratik yönetilmesi, milletvekilliği için aday gösterilenlerin demokratlığı hazmetmiş kişiler arasından seçilmesi, seçimlerin tüm parti üyelerinin katılımıyla yapılması (ki buna günümüzde internet imkân sağlayabilir) temel şartlar olarak karşımıza çıkıyor... Klasik parti modelinin dışında tüm üyelerinin katılımcı kılacak bir siyasi parti modelinin geliştirilmesi ve gündeme getirilmesi, tartışmasız bir gereklilik gibi geliyor bana...

Halkın kendi kendini yönetmesinden bahsederken, halkı oluşturan kesimlerin bilinç düzeyi kafamı kurcalıyor... İşte bu noktada şöyle bir soruyla karşılaşıyorum: Bilinçli bireylerden oluşmayan bir halk demokrasiyle nasıl bir bağ kurabilir? Bireyler demokrasi kültürünü kişisel ve toplumsal hayatına ne biçimde yansıtabilir? Biz, halkı oluşturan farklı kesimlerin, diğer kesimlere yönelik empati kurmasını beklerken, aslında bu kesimlerin kendi kendileriyle bile empati kuramadıkları gerçeğiyle yüzleşmekteyiz aslında...

“Bilinçli Birey” önemli bir kavram olarak çıkıyor karşımıza çünkü hizmet görevlilerini seçmek, çözüm bekleyen sorunları sıralamak, görev uygulatma iradesini göstermek, denetlemek, denetletmek, yetkisini aşanlara ve şaşırınlara seçimi beklemeden

demokratik yollarla tepki vermek; bilinçli bireylerin baş edebileceği meseleler olarak karşımıza çıkmakta...

Demokrasi denince, "Özgürlükler" kavramının önemi aşikâr... Üzerinde hassasiyetle durduğunuz "Korkmama Özgürlüğü" ile çelişen modellerin demokratikliğinden bahsedilmesi mümkün değil...

Rayiç Yasakçı Hukuk anlayışının yerini Özgürlükçü Hukuk anlayışı alamamışsa, demokrasinin beslenme yolları tıkanmış demektir... Bu bağlamda bakarsak, halkı oluşturan bağımsız bireylerin ve hayata özgürlükler penceresinden bakan kişi ve kesimlerin dışında egemenlik oluşturan hiçbir kesimi demokratik bulamayız... Egemenleşmiş sınıf, soy, cemaat ve hükümdarlar gibi... Böylesi bir ayıklamanın ardından "Bilinçli Halk Egemenliği" üzerine daha yoğun düşünebiliriz...

"Cumhuriyet içinde demokrasi, halkın, halk tarafından, halk için yönetilmesi, sorunların bu yolla çözülmesi rejimidir" tanımının hayata geçirilebilmesi için şu unsurların varlığı gerekli:

Nelerin kendisi için yararlı olduğuna dair karar vermiş bilinçli bir halk...

Seçildikten sonra niçin görevlendirildiğini unutmayan, halkla teması kaybetmeyen partiler ve politikacılar...

İktidar sarhoşluğuyla yolunu şaşırان iktidarları denetleyecek yasal kurumlar...

Erken uyarı merkezi gibi alarm veren, sivil duyarlılıkları dürüstçe ve cesaretle savunan STK'lar...

Halkı STK'larla buluşturmayı misyon edinmiş aydınlar...

Ve şu an aklıma gelmeyen diğer unsurlar...

Kanımcı bu unsurları oluşturmaya yönelik çabalara gereksinim var... Uzun vadeli bir çaba... Sivil Toplum olma yolunda alınacak nitelikli çabalar nicelik olarak yeterli seviyeye gelmeden olumlu anlamda toplumsal bir nitelik değişimi yaşamamız mümkün görünmüyor... Belki de ben bu yüzden şu sıralar "Birey" kavramına kafayı takmış durumdayım... Nitelikli bir demokrasiye ulaşabilmek için nitelikli aktif bireylerin örgütlenmesine ve böylece nitelikli bir sivil toplum yaratılmasına gereksinim duymaktayız bence...

2- Demokrasi Kavramına Şükran Demiralp Katkısı:

[KAVRAM MUTFAĞI İÇİN ÇALIŞMALAR- 1](#)

DEMOKRASİ [*]

Not: *Mavi* yazılar link içerir.

Demokrasi, toplumdaki farklı bireylerle birlikte mutlu yaşayabilme / sorunları çözebilme sanatıdır.

Birlikte mutlu yaşayabilmek için toplumu oluşturan bireylerin varoluşsal farklılıklarını da gözardı etmemek gerekir.

Yaşam alanı farklılığına uygun düzenlenemeyen bir birey için "demokrasi" nasıl bir anlam ifade edebilir?

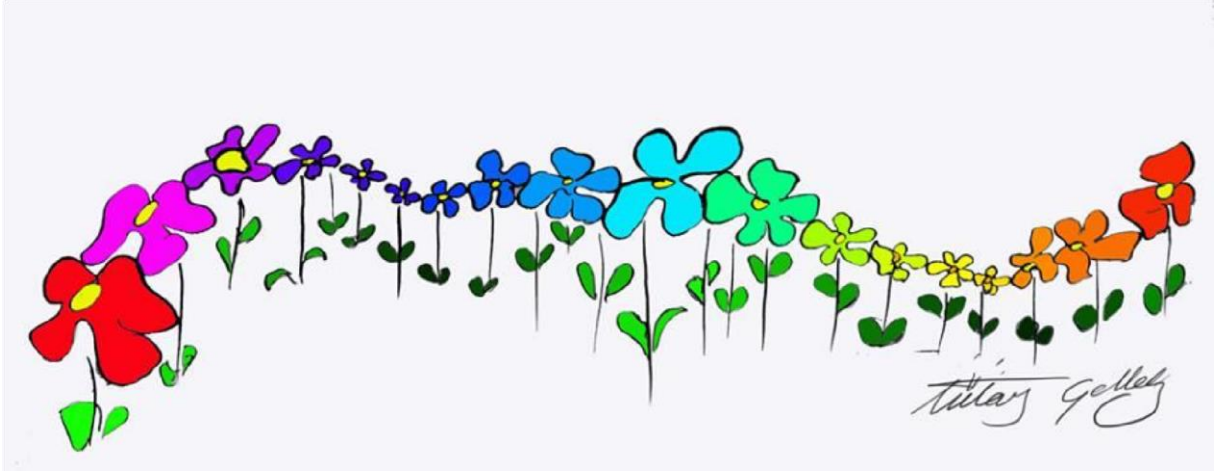
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Leylek>

Farklılıklar insanlar arasında, [nörolojik](#), zihinsel, [işitsel](#), görsel, [ortopedik](#) vbg olabilir. Daha farklı baktığımızda, farklı öğrenme dereceleri, farklı inanışlar,... devam edip gidecektir.

Farklı bireyler demokrasiden pay alabilmek, seslerini duyurabilmek için örgütlenmeli, farklılıklarını yazılı da mutlaka anlatabilmeli _
B .Russell: "Söz Uçar, Yazı Kalır" _
ve taleplerini birer politika belgesi olarak düzenleyebilmelidirler.

Kaldı ki, örgütlenme tüm bireylerin demokratik sorun çözme araçlarındandır.

Farklılıklar daha genel anlamda hayvan, insan, bitki, taş, toprak.. yaşam olarak adlandırdıklarımız bütünü farklı parçalarıdır. Bu farklı parçalar, özde birçok ortaklık içerirler. Bu nedenle, insanı, taşı, toprağı, ağaçları, hayvanları, aynı düzeyde değerlendirmeye çalışmak ve özen göstermek kendi varlığımıza özen göstermek ve korumaktan ayrı bir şey değildir. İşte bu bilinç geliştikçe bütünü yarar korunabilir; farklılıklara göre düzenlenmiş koşullamayan eğitim ile akli, irfanı ve vicdanı hür, korkmayan ve korkutmayan insanlarla “çoğulcu demokrasi” mümkün olabilir. [***]

Mikro / makro düzeyler arasında bireysel farklılıklar hepimiz için geçerlidir. Bu farklılıkların varoluşsal ve çevresel etkileri anlaşıldıkça, farklı davranan insanlar doğru irdelenebilecek, yapısı nedeni ile uymayan görevleri üstlenmek zorunda bırakılmayacaklardır.

Öyle ise demokrasi, aynı zamanda doğru işler için doğru kişileri seçebilen akıllar ile anlamına kavuşabilir. Aksi takdirde demokrasi “amaç” olmaktan birilerinin tek doğrularını gerçekleştirmek için “araç” olmaya; yani içi boşalmış ve etiketi kalmış bir şekle dönüşebilir.

[*] : Bu çalışma [20 Haziran 2013](#)'de yapılan bir sanal beyin fırtınasında önerilmiştir.
[**] : Politika belgeleri(PB) hakkında: <http://bit.ly/12gsNxO>

Hayvan Hakları için oluşturulmuş PB : <http://bit.ly/15uhB9u>

İşitme engelliler için başlatılmış ve esas paydaşlar vazgeçtiği için yarım kalmış PB: <http://bit.ly/XE0YNT>

Tourette Sendromlular için başlatılacak ve tamamlanacak PB: <http://bit.ly/19iB2mW>

[***] : Demokrasi için “olmazsa olmazlar” hakkında görüşler
(Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji eki, 19-07- 2013):

Siyaset Bilimci [Prof. Ersin Kalaycıoğlu](#): “Sınırsız itiraz hakkı yoksa, demokrasi de yok”, Osman Bahadır: “**Laiklik yoksa demokrasi de yoktur.**”

Çizimler: [Tülay Çellek](#)